

FEBRUAR 2023

KVU for transportløsninger i Nord-Norge

Politisk samrådsmøte

Oppsummering med analyse av
scenarioverksted og gruppearbeid

Statens vegvesen

1. Innledning

Notatet oppsummerer resultatene fra strategiverkstedet og det politiske samrådsmøtet som ble gjennomført 23.-24. februar 2023 i Tromsø til støtte for KVV Nord-Norge og KVV Nord-Norgebanen, med vekt på hovedpoenger fra gruppediskusjonene 24. februar. Idematerialet, som er ganske omfattende, foreligger allerede og kan brukes som et vedlegg til dette notatet. Notatet inneholder også noen synspunkter på oppfølgingen.

2. Kort om verkstedet

Grunntanken med verkstedet var å gi politiske beslutningstager i Nord-Norge anledning til å drøfte arbeidet i KVV Nord-Norge og de foreløpige konseptvalgene i et klart fremtidsperspektiv. I alt 74 personer, inkl. 48 ordførere og representanter for 10 regionråd (alle unntatt Øst-Finnmarkrådet) deltok på verkstedet. Oppslutningen kunne m.a.o. nesten ikke ha vært bedre.

Underveis i arbeidet med KVV Nord-Norge blir det produsert [delrapporter som omhandler forskjellige sentrale tema.](#)

I forkant var regionrådene bedt om å svare på følgende spørsmål med utgangspunkt i delrapportene:

1. I hvilken grad er situasjonsbildet og problemstillingene gjenkjennbare og dekkende?
2. Hva er viktigst for å styrke bolyst i din region?
3. Hvilke samferdselstiltak er viktigst for din region?

[Her er svarene fra regionrådene samlet](#)

Fullsatt sal med nordnorske ordførere, regionrådsledere, fylkespolitikere- og administrasjonsansatte og deltagere i KVV-ene fra transportetatene. Foto: Tor-Einar Schøning, Statens vegvesen

Tre Scenarier

Det var lett å merke at deltagerne satte pris på muligheten til å diskutere samferdsel og infrastruktur i en større strategisk sammenheng. Engasjementet på møtet var betydelig. En av grunnene til at verkstedet traff såpass godt, er trolig at det ble gjennomført tre forberedende møter på Teams med de ulike regionrådene. Her fikk deltagerne bl.a. en innføring i scenarioene som er utarbeidet innenfor KVV Nord-Norge:

- «Bastion Nord»
- «Klondike»
- «Siste villmark»

Jan Dietz fra Dietz Foresight AS ledet strategiverkstedet. Foto: Tor-Einar Schøning, Statens vegvesen

Det store bildet

På verkstedet drøftet gruppene det store bildet for Nord-Norge og samferdselen i nord i lys av de tre scenarioene. Hensikten var å peile inn de viktigste endringene som påvirker transportbehovene og transportsystemet i et tilnærmet 40-årsperspektiv (2060):

- Hva betyr disse endringene?
- Hvilke utfordringer er det nødvendig å gripe fatt i med en gang?

Gruppene diskuterte deretter de to KVV'ene som verktøy for samfunnsutvikling. Hvordan dra mest mulig nytte av det nye kunnskapsgrunnlaget og bruke KVV'ene som verktøy for en ønsket, helhetlig samfunnsutvikling?

Her er et utdrag fra viktigste diskusjonene innad i gruppene:

1) Hvilke mulige endringer påvirker transportbehovene og transportsystemet i nord mest?

- Øst-vest-perspektivet
- Matproduksjon i nord
- Klima
- Demografi – nordsjøturnuser mm
- Kraftsituasjonen – næringsutvikling

2) Hvilke nye store muligheter og trusler må vi forholde oss til?

- Naturressurser – arealbruk
- Klimaendringer
- Samarbeid i nord – sikkerhetspolitikk
- Demografisk utvikling – fast bosatte
- Energi – teknologi
- «Småby-urbanisering»

3) Hvilke utfordringer er mest presserende (viktige + akutte) for Nord-Norge?

- Samfunnssikkerhet (rassikring, beredskap og klimaendringer)
- Transporten fra kyst til marked
- Sameksistens – arealbruk – løsninger som fungerer for alle
- Demografi – ungdom

4) Hvordan kan vi utnytte det nye kunnskapsgrunnlaget og bruke KVVU-ene som verktøy for ønsket, helhetlig samfunnsutvikling?

(Hva ER ønsket samfunnsutvikling i nord??)

- Felles oppfatning og forståelse av kunnskapsgrunnlaget
- Synliggjøre landsdelens betydning (og potensial) for landet som helhet, og etablere en felles virkelighetsforståelse i Nord-Norge. De viktige spørsmålene: «Hvor skal maten produseres?», «Hvor er de framtidige næringene; - og hvordan få transportert de ferdige produktene?» «Hvor er det landet skal beskyttes /forsvares?» Ikke bare telle hoder, men også se på verdiskaping
- Behov for samhandling og samordning mellom de ulike vegeierne (drift og vedlikehold)
- Kommunene må se seg selv i et større perspektiv
- Eget Nord-Norgekapittel i NTP

5) Hva er forutsetningene for at KVVU-ene kan bidra til en enhetlig, ønsket samfunnsutvikling?

- Få politisk forankring sentralt – en stemme, felles budskap fra nord
- Utredningen må bli godt kjent (kommunikasjonsstrategi)
- Hele transportsystemet – tydelige konklusjoner

Gruppearbeid om fremtidig transport i Nord-Norge.
Foto: Tor-Einar Schønning, Statens vegvesen

3. Hovedpoenger

Det kanskje viktigste resultatet fra verkstedet er at det ser ut til å være ganske unison politisk enighet om det store bildet: Nord-Norges strategiske betydning har vokst, og interessen for landsdelen kan komme til å øke radikalt i årene som kommer. Det var tilslutning til følgende sentrale innsikter fra scenarioprosessen:

1. Nord-Norge, Svalbard, nordområdene og Arktis får større geopolitisk betydning
2. Transport og infrastruktur i nord blir viktigere for nasjonal sikkerhet
3. Samarbeidet med Sverige og Finland kan bli en nøkkel
4. Det grønne skiftet kan forsterke energimangel

Økt viktighet – store grep må til

Nordkalottens fornyede geopolitiske betydning og andre endringer gjør samferdsel i Nord-Norge potensielt mye viktigere enn før:

- Etterspørsel etter nord-norske råvarer og ressurser (sjømat, mineraler, fornybar energi, O&G, store arealer etc.)
- Det grønne skiftet
- Behovet for europeisk selvforsyning og forsyningsikkerhet (energi, mat etc.)

Sett i et fremtidsperspektiv kan det tilsi store grep snarere enn små skritt. Det er en erkjennelse som ennå ikke har sunket inn mange steder. Det er en erkjennelse som heller ikke er ukontroversiell og som også kan være vanskelig å omsette i praktisk politikk.

Helhetlig tenking er mangelvare

Gitt at både de ytre rammebetingelsene og transportbehovene vil kunne skifte karakter og bli mer krevende enn de er i dag, blir nøkkelspørsmålet hvordan man kan bygge inn en sterkere beredskap for endring og omstilling i transportplanleggingen.

Verkstedet viste at mange føler på kontrasten mellom hvilken rolle Nord-Norge kan spille og faktisk spiller:

- Landsdelen er langstrakt, tynt befolket og preget av ulike og til dels sprikende interesser
- Nord-Norge har ingen felles stemme, og har en tendens til å tape i overordnede nasjonale prioriteringsdiskusjoner.
- Det går an å hevde at det er et misforhold mellom den nåværende satsingen på samferdsel og potensialet for utvikling og vekst.
- Nord-Norge trenger vekst, men mangler arbeidskraft.
- Verneinteressene har ofte forrang.
- Det er ikke opplagt hvordan det grønne skiftet skal balanseres opp mot behovet for energisikkerhet og forsyningsikkerhet.
- Hvordan kan Nord-Norge nå frem med et samlet og samlende budskap?
- Hvordan få gehør for at samferdsel, i enda høyere grad enn i sør, kan brukes som et verktøy for ønsket samfunnsutvikling?
- Hvordan oppnå forståelse for Nord-Norges betydning for nasjonal sikkerhet og verdiskaping?

Flere møtedeltagere påpekte at helhetlig, strategisk tenkning om landsdelens utvikling og langsiktige behov er mangelvare.

Engasjement i og for landsdelen. Foto: Tor-Einar Schøning, Statens vegvesen

Felles mål og prioriteringer

Et hovedresultat fra verkstedet er at kunnskapsgrunnlaget som KVVU-en utvikler vurderes som verdifullt, holder høy kvalitet og kan benyttes som et verktøy i samfunnsplanlegging og politikk i nord.

Verkstedet klarer, ikke veldig overraskende, at det er vanskelig å enes om presise felles mål for utviklingen i landsdelen, herunder hvordan samferdselen skal bidra. Det er krevende å nå frem til et felles syn på jernbane, E6, tilførselsveier, havner og luftfart. Alle kan være enige om at det er behov for klare prioriteringer, men det er selvsagt verre å peke på når og hvordan det skal foretas valg, ikke minst i en situasjon hvor samferdselsbudsjettet har sluttet å vokse.

Satsing på samferdsel er en forutsetning

Diskusjonen om felles mål var likevel interessant, fordi den viste at en forsterket satsing på samferdsel og infrastruktur ganske entydig anses som en forutsetning for en positiv samfunnsutvikling i nord.

Noen typiske vurderinger:

- Samferdselen bør brukes til å støtte opp om bosetningen, snu den negative befolkningsutviklingen og forløse nye næringsmuligheter i nord.
- Samferdselen må dekke Forsvarets behov, bidra til et godt sivil-militært samarbeid og støtte opp under Totalforsvaret.
- Samferdselen må bidra til det grønne skiftet (utslippsfrie ferger, fly og tog m.v.), noe som innebærer at man snarest må sikre tilstrekkelig kraftproduksjon og et godt utbygd overføringsnett.

4. Oppsummerende vurdering

KVVU Nord-Norge skal stimulere til en informert debatt om fremtidens samferdsel i Nord-Norge, og det står klart at mange av spørsmålene som ble reist på verkstedet i Tromsø ikke kan behandles fullgodt innenfor rammen av en konseptvalgutredning. Transportvirksomhetene kan ikke ta stilling til en ev. grunnleggende vektforskyvning innenfor norsk samferdsel og en ny og sterkere prioritering av nord-norske behov.

Samferdselssektoren er en nøkkel til utvikling i nord, men er samtidig avhengig av andre sektorer og interesser. Spørsmålene som har vært berørt på verkstedet i Tromsø og dette notatet, krever politisk diskusjon på nasjonalt nivå, ytterligere dialog i landsdelen og samspill mellom politiske og faglige organer på flere nivåer.

5. Oppfølging

Sentrale poenger fra både strategiverkstedet og scenarioprosessen «Fremtidens transportsystem i Nord-Norge» bør løftes frem for videre behandling på nasjonalt og regionalt nivå.

Kanskje burde det også tas initiativ til en diskusjon om det nordiske samarbeidet, med vekt på hvordan samferdsel og infrastruktur på Nordkalotten kan styrkes i et fremtidsperspektiv. Når fylkestingene i Nordland, Troms og Finnmark skal i gang med regionale planstrategier etter valget høsten 2023, vil KVV Nord-Norge være en naturlig del av kunnskapsgrunnet. En felles rådslagning om samferdsel kan være både naturlig og strategisk.

Verden er i rask endring, og det er viktigere enn på lenge å se samferdsel i sammenheng med de virkelige store spørsmålene – næringsutvikling, sikkerhet, beredskap og bærekraftig utvikling. Scenarier er en hjelp til nettopp det.

Det politiske samrådsmøtet hadde veldig god oppslutning blant Nord-Norges ordførere. Foto: Tor-Einar Schøning, Statens vegvesen